

Kunstiministeerium ennustab kunstiteaduse tulevasi trende

Autor: Street Art Jam

KUNST

Indrek Grigor

10.10.2016 12:42

Vastavatud Eesti Rahva Muuseum sisaldab endas ka kunstisaali, mille tegevust kureerib kunstiteadlane Reet Mark, kellelt lähituleviku plaanide kohta küsides sai ilmseks, et olenemata sellest, et saali avanäituseks on Eesti- ja Tartu Kunstimuuseumide fondide ning erakogude põhjal koostatud maalikunsti keskne näitus, ei kavatse ERM pikemas perspektiivis kujutava kunsti eksponeerimisele keskendunud näituseasutustega konkureerima hakata, vaid taotleb olla väljundiks rahvamuuseumi spetsiifikast lähtuvatele teemadele ja vormidele.

Sellegipoolest näen ma ERMi kunstisaali avanäitusel "Rahvusromantiline vägi ajaloo haardes"^[1] potentsiaali olla esimeseks linnukeseks Eesti kunstiajaloo uurijate lähituleviku meelisteemade ennustajana.

Kunstiajaloolaste fookuses on nüüd juba üle kümne aasta olnud sotsrealism ja sellele järgnenud karm stiil. Nii üks kui teine olid taasiseseisvumise järgsel kümnendil kunstiloos marginaliseeritud, sest nõukogude ametliku kunsti uurimine ei sobitunud kuidagi taasiseseisvumise järgse rahvusliku meelsusega. Selle asemel pühenduti nõukogude aja vältel põranda all lõõmanud nonkonformistlikule kunstile.

Sotsrealismi kui ajaloolise perioodi tunnustuse tipphetkeks oli Kumu esimese püsiekspositsiooni "Masked valikud" avamine, mille keskmes seisis just nõukogude aja ametlik kunst. Seejärel pöördus uurijate pilk pikkamisi ka karmile stiilile, mida nüüdseks paralleelselt sotsrealismiga võrdlemisi põhjalikult uuritud on.

Mind, kes ma ei ole mitte uurija, vaid lugeja, vaevab juba ammu küsimus, mis saab olema uus teema?

Reet Mark, kelle poolt 2003. aastal Tartu Kunstimuseumis kureeritud "Sotsialistliku realismi võidukäik Eestis" oli esimesi sotsrealismi kunstiloolisi taasaktualiseerimisi, on minu hinnangul ERMi kunstisaali avanäitusega suutnud taaskord päevavalgele tuua teema, millest tänini rääkida pole tahetud - nimelt rahvusromantismi. Luues oma kuraatoritööga otsese paralleeli 20. sajandi alguse kümnendi ja 80ndate rahvuslike motiivikäsitluse vahel oponeerib Mark tänavu suvel ilmunud Eesti Kunstiajaloo kuuenda köite teise osa veergudel Sirje Helme poolt ametlikuks normiks kirjutatud seisukohale, et 80ndatel maalitud Kalevipojad on omamütoloogiline, endasse sulguv periood Eesti kunstis, milles aset leidnud rahvuslike motiivide kasutus ei ole otseselt seostatav rahvusliku eneseteadvuse ülesehitamise püüde või vajadusega.^[2]

Helme toetub oma käsitluses 2007. aastal Kumu Ando Keskküla kureeritud näitusele "Kaheksakümnead sulgudes"^[3], mis sisaldas muu seas Jaak Arro, Epp Maria Kokamäe ja Leonhard Lapini teoseid, mis nüüd ka ERMi kunstisaali avanäitusel väljas.

80ndate kui kunstiloolise perioodi käsitlust iseloomustab tänini üldine vaoshoitus ja segregatsioon. Kui 90ndaid käsitleva kunstiteadusliku artiklikogumiku nimeks on "Ülbed üheksakümnead", siis 80ndaid kontseptualiseerib kogumik "Kadunud kaheksakümnead".

Reet Mark näib oma kuraatoritöös lähtunud olevat enese varasemast kogemusest 20. sajandi alul tegutsenud kunstirühmaga Vikerla.^[4] Selle autorite rahvusromantilisele, ent pretsedenditult siirale mütoloogiakäsitlusele ajaloolisi paralleele otsides tundub ka mulle sarnasuste nägemine taasiseseisvumisele eelnenud kümnendil ootamatult vohanud Kalevipoja-kujutisega täiesti kohane. Kuid tõe au andes ei päde ma selles vaidluses poolt valima. Selle asemel peidan end väite varju, et ma ei pruugi olla küll pädev, ent olen piisavalt teadlik ajaloo ümberkirjutamise mehhanismidest, et kaugusest nautida titaanide mängu, teades, et midagi taolist nagu ajalooline tõde, milleni vaidlus viia võiks, ei ole olemas.

[1] <http://erm.ee/et/content/rahvusromantiline-v%C3%A4gi-ajaloo-haardes>

[2] Sirje Helme „Kaheksakümneadate lõpuaastad” *Eesti kunsti ajalugu*, kuues köide II osa, lk 192-202.

[3] <http://kumu.ekm.ee/kaheksakumnead-sulgudes/>

[4] <http://www.tartmus.ee/et/naitused/noortekujuri.html>

Toimetaja: Valner Valme

Allikas: Klassikaraadio